

ОНОПРИЄНКО-КАПУСТИНА Н.В.

здобувач PhD,
Інститут професійної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України, Київ

ЗМІСТ І СКЛАДОВІ РОЗВИТКУ САМОЕФЕКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

Розкрито проблему самоефективності та її розвитку на засадах акмеологічного підходу як важливої умови досягнення майбутніми фахівцями успіху в професійній діяльності, досягнення ними професійного «акме». Визначено самоефективність фахівця у сфері соціальних служб як упевненість (внутрішні переконання), віру і здатність до професійної самореалізації і надання якісних соціальних послуг різним категоріям населення, у тому числі, вразливим. Презентовано структуру самоефективності фахівця соціальних служб, в якій виокремлено: 1) гностично-рефлексивну (сукупність знань і вмінь, які забезпечують власну пізнавальну діяльність щодо змісту і показників самоефективності, розуміння можливостей і умов її розвитку та рефлексії професійної діяльності); 2) афективно-ціннісну (ціннісне ставлення до самоефективності та її розвитку), 3) поведінково-регулятивну (здатність до прояву самоефективності у навчально-професійній діяльності) складові. Окреслено доцільність емпіричного дослідження самоефективності за визначеними складовими з метою розроблення програми її розвитку у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальних служб.

Ключові слова: самоефективність, складові, критерії та показники самоефективності, майбутні фахівці соціальних служб.

Постановка проблеми. У складних умовах нашого часу до діяльності фахівців соціальних служб суспільство висуває особливі вимоги щодо якості надання соціальних послуг населенню загалом і вразливим категоріям зокрема. Відповідно актуалізується пошук чинників і умов, що можуть забезпечити таку якість. Однією з важливих психологічних умов успішної професійної діяльності фахівців соціальних служб, на наш погляд, є їх віра в себе й упевненість у досягненні успіху в реалізації функцій професійної діяльності, іншими словами – самоефективність (А. Бандура [1] та ін.). Разом з тим у силу специфічних особливостей діяльності фахівців зазначеної категорії, яка має непередбачуваний, часто екстремальний або кризовий характер, досягнення високого рівня самоефективності фахівцями соціальних служб уявляється доволі проблематичним. Вочевидь важливо ще на етапі професійної підготовки забезпечити розвиток самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб, що, в свою чергу, зумовлює доцільність визначення змісту, складових, критеріїв і показників такого розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Слід зазначити, що попри велику працю з проблем самоефективності, зокрема, її

сутності, індикаторів, чинників (А. Бандура [1], J. Maddux [19] та ін.), окремих особливостей її розвитку в умовах закладів освіти (М. Гайдар [5] та ін.); ролі самоефективності в академічних і професійних досягненнях (О. Деркач, В. Зазикін [6], W. Lee, M. Lee [18], Mastenbroek [20] та ін.), самоефективність майбутніх фахівців соціальних служб, попри всю актуальність, не була предметом спеціального дослідження.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати зміст і складові розвитку самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб.

Виклад основного матеріалу. Самоефективність в становленні особистості майбутнього фахівця найчастіше тлумачать через співвідношення понять: ефективність – успішність – результативність (І. Бех [2, с. 10-12]), оскільки «лише людина зі стійкою самоефективністю здатна до осмислення своїх дій, поведінки, критичної їх оцінки та побудови ієрархізованої системи цілей та засобів їх досягнення і усвідомленого втілення їх в життя» (Бандура [1]). Самоефективність, як зазначає А. Бандура [1, с. 322], містить два компоненти: навички або компетентності, необхідні для досягнення успіху та позитивну їх самооцінку.

Самоефективність свідчить про судження особистості щодо того, наскільки ефективно вона здатна діяти в тих чи інших умовах і ситуаціях. При цьому судження щодо самоефективності визначають вибір виду діяльності, інтереси й уподобання людини, зусилля, яких варто докласти для розкриття власного потенціалу, прагнення до компетентності. Уявлення щодо прагнень особистості до формування компетентності уможливорює розуміння сутності самоефективності особистості, її прагнення до пізнання, пошук інформації про довілля тощо [9].

Дослідники дійшли висновку, що самоефективність впливає на результат діяльності, її успішність, зокрема, висока самоефективність пов'язана з високою продуктивністю і результативністю роботи [15].

Самоефективність здобувачів вищої освіти, як зазначає М. Уолдем [22], співвідноситься з мотиваційними установками й успіхами в освітній діяльності, коли студенти з високою самоефективністю використовують отриману інформацію для збільшення особистого рольового бачення та самореалізації, а студенти з низьким рівнем самоефективності цього не роблять.

Знання, вміння, навички й цінності, що набуваються у процесі професійної підготовки, формують компетентності здобувачів вищої освіти і уможливають прояв автономних дій (здатність приймати людину як найвищу цінність, планувати професійну діяльність, ефективно діяти в складних ситуаціях), використання інтерактивних засобів.

Нам імпонує тлумачення ролі самоефективності в діяльності й спілкуванні Дж. Маддокса [19], який розуміє самоефективність у діяльності як переконання особистості у здатності використати набуті раніше в конкретному виді діяльності власні компетенції і досвід у будь-якій

Самоефективність майбутніх фахівців соціальних служб зумовлена як специфічними особливостями професійної підготовки, так і специфікою майбутньої практичної діяльності фахівця у сфері соціальних служб.

Соціальна робота «як заснована на практиці професія та академічна дисципліна сприяє соціальним змінам та розвитку, соціальній згуртованості, активізації та звільненню людей. Центральне місце в соціальній роботі посідають принципи соціальної справедливості, прав людини, колективної відповідальності і поваги до різноманітності. Підкріплена теоріями соціальної роботи, соціальними і гуманітарними науками, а також місцевими знаннями соціальна робота залучає людей для вирішення життєвих проблем та підвищення добробуту» (The Global Definition of Social Work Profession [17]).

Самоефективність майбутніх фахівців соціальних служб пов'язана з когнітивними процесами, мотивацією (J. Wang, C. Wei, K. Harada, K. Minamoto [23, с. 139-158]), високою результативністю (K. Carey, M. Carey [16], E. Miles, T. Maurer [21] та ін.).

Студенти, що мають більше знань і навичок, більш упевнені у своїх здібностях, більш високі цілі ставлять перед собою, тим більшу наполегливість в їх досягненні демонструють через «засоби, записи, джерела, які є в наявності і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети або розв'язання певної задачі» (О. Федонін, І. Репіна, О. Олексюк [13, с. 7]).

Такі майбутні фахівці цілеспрямовані, прагнуть досягнути успіху, і здатні успішно самореалізуватись у подальшій професійній діяльності. Інша категорія осіб вважає себе неефективною і схильна продукувати сценарії невдач, які програмують низьку успішність, формують недоліки в поведінці, відсутність спрямованості тощо.

На особливу увагу у контексті вивчення самоефективності заслуговує формування психологічного й емоційного відчуття особистістю себе, віри в себе, оцінювання власних можливостей, здібностей, якостей, що у сукупності формують самооцінку людини. Ціннісне ставлення до себе і свого «Я» унеможливить стійку та тривалу неуспішність у професійній діяльності, відсутність позитивної мотивації до обраної професії у сфері соціальної роботи, небажання працювати в повну силу на дорученій ділянці роботи тощо.

Тому своєчасне вивчення складових розвитку самоефективності майбутніми фахівцями соціальних служб дозволяє сформулювати чіткі уявлення щодо самоефективності як такої, зрозуміти можливості й

умови її розвитку, прогнозувати успішність і можливість професійного зростання у сфері соціальної роботи.

Водночас позитивне ставлення фахівця до себе сприятиме актуалізації цінностей, спрямованих на розвиток професійних компетентностей, професіоналізму як особистісної властивості, що передбачає «інтегрований розвиток до дуже високого рівня складових підструктури психічних властивостей і характеру, досвіду і спрямованості» [6, с. 60], актуалізацію творчого потенціалу особистості задля досягнення вершин у професійній діяльності (професійного «акме»).

Зважаючи на вищевикладені визначення, враховуючи особливості самоефективності та базуючись на концептуальних положеннях акмеологічного підходу задля досягнення вищої рівня самореалізації фахівця як професіонала (професійного акме), тлумачимо самоефективність як упевненість (внутрішні переконання), віру і здатність до професійної самореалізації фахівця у сфері соціальних служб і надання якісних соціальних послуг різним категоріям населення, утому числі, вразливим.

Структура самоефективності фахівця соціальних служб поєднує такі складові:

- *гностично-рефлексивну* – сукупність знань і вмінь, які забезпечують власну пізнавальну діяльність щодо змісту, складових і показників самоефективності, розуміння можливостей і умов її розвитку та рефлексії професійної діяльності;
- *афективно-ціннісну складову*, що передбачає ціннісне ставлення до самоефективності та її розвитку (ціннісне ставлення до самоефективності фахівця соціальної роботи; спрямованість на досягнення успіху у навчально-професійній діяльності; переконання щодо власної цінності, здатності управління подіями;
- *поведінково-регулятивна* складова реалізується у здатності до прояву самоефективності у професійній діяльності завдяки впевненості у своїй здатності бути успішним у сфері соціальних служб (здатність до особистісного зростання; цілеспрямованість; здатність до автономії; здатність до управління середовищем; здатність вирішувати складні професійні завдання, надавати соціальні послуги).

Гностично-рефлексивна складова самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб містить сукупність знань і вмінь, які забезпечують власну пізнавальну діяльність щодо сутності, складових і показників самоефективності, уможливають розуміння власної психіки, психічних станів, що забезпечує основу для того, щоби контролювати власну діяльність та поведінку тощо.

Самоефективність фахівця у сфері соціальних служб залежить від його уміння рефлексувати. Рефлексія спрямована на самопізнання, оцінку й аналіз професійного Я особистості, пошук смислу та методологічної сутності професійної діяльності у сфері соціальних служб, що сприяють мотивації самоефективності, професійному

самовдосконаленню та досягненню високого рівня професіоналізму тощо [8, с. 127].

Специфічність рефлексії майбутніх фахівців соціальних служб передбачає ціннісне осмислення особистого професійного досвіду, формування професійної спрямованості (потреб, мотивів, світогляду, установок і цілей їхньої життєдіяльності), активізацію креативного потенціалу, самоефективність фахівця, суб'єктивну інтерпретацію успіху (невдач), задоволеність досягненнями у професійній діяльності, здатність до зміни соціальних ролей, рефлексивна довіра до себе як особистості, професіонала, формування цінностей тощо. Це спонукає фахівця «постійно змінюватися, самовизначаючись у просторі значущих стосунків та ставленні до часу життя», самостійно керувати своєю поведінкою, бути автором власного життєвого проєкту, здатним втілити його лише за умови сформованості життєстійкості [12].

Афективно-ціннісна складова самоефективності фахівця соціальних служб складає сукупність цінностей, переконань, мотивів, спрямованості, що передбачає критерій: ціннісне ставлення до самоефективності та її розвитку. Показниками даної складової є: ціннісне ставлення до самоефективності фахівця соціальної роботи; спрямованість на досягнення успіху у навчально-професійній діяльності; переконання щодо власної цінності, здатності управління подіями.

Самоефективність окреслює спрямованість особистості у майбутнє, оскільки об'єктом самосвідомості виступають ті особливості та можливості, необхідні для реалізації в майбутніх життєвих і професійних ситуаціях, в ефективності яких вона впевнена.

Ставлення до себе (самоствалення), як зазначає С. Пантілеєв [11], свідчить про емоційно-оцінну систему, що висвітлює той чи інший ступінь позитиву (негативу) у ставленні фахівця до самого себе. При цьому особливого значення набуває цінність «Я», що зумовлює прийняття себе й «...водночас постійне прагнення до розвитку; здатність до довгострокового планування; віра у досягнення власних цілей, завдяки зусиллям та наполегливості» [10, с. 183].

Крім гностично-рефлексивної та афективно-ціннісної складових розвитку самоефективності фахівців соціальних служб виокремлюємо її *поведінково-регулятивну* складову, що потребує впевненості у своїй здатності бути успішним у сфері соціальних служб. Показниками визначено: здатність до особистісного зростання, автономії, управління середовищем, цілеспрямованість; а також здатність вирішувати складні професійні завдання, надавати якісні соціальні послуги.

Дійсно, лише розвиваючись, фахівець здатний «допомагати цілісно, системно розкрити свою специфічну активність у всіх видах взаємодії зі світом (практичного, духовного та ін.). З дорослішанням

все більш вагоме місце посідають саморозвиток, самовиховання, самоформування і відповідно більшу питому вагу мають внутрішні умови, через які, за А. Брушлинським [4, с. 15-17], завжди лише й діють зовнішні чинники.

Складність і проблемність особистісного зростання фахівця у сфері соціальних служб надзвичайно важливо зрозуміти і усвідомити через її високу відповідальність за результати своєї праці. Саме реалізація потреби саморозвитку виступає як спосіб вирішення протиріччя між собою бажаним, потрібним у даних умовах, і собою реальним. Вона активізує самотворення людини» [14] як фахівця, професіонала задля досягнення згоди з собою і самоефективності у сфері соціальних служб. Водночас цей процес складає онтологічну категорію, у контексті якої усвідомлюються альтернативи та перспективи збереження і розвитку буття людини як вищої істоти.

Умовою чи принципом самотворення неодмінно виступає духовність як основа для сходження особистості до найвищих ціннісних інстанцій [3, с. 40]. Тому особливо важливим для досягнення самоефективності розуміти потребу особистісного зростання. При цьому здатність до «самостійного й незалежного від безпосередніх зовнішніх чинників уможливлення становлення власної позиції і поведінки, здійснення свідомого вибору, проектування майбутнього на основі рефлексії власних потреб, мотивів і цінностей» [7, с. 9] і формує здатність до автономної діяльності фахівця.

Це дозволяє фахівцю забезпечувати захист та піклуватись стосовно прав і потреб різних категорій населення, бути здатним використовувати технології, вміння і навички функціонування в соціально гетерогенних групах, сприяти досягненню самоефективності у професійній діяльності, вирішуючи складні життєві ситуації клієнтів і забезпечуючи успішну взаємодію, співробітництво та вирішення проблем у сфері соціальних служб.

Висновки і перспективи подальших дослідження. Отже, виходячи із положень акмеологічного підходу, визначено *самоефективність майбутнього фахівця соціальних служб* як упевненість у собі (внутрішні переконання), віру і здатність до майбутньої професійної діяльності у сфері соціальних служб через надання якісних соціальних послуг різним категоріям населення, утому числі, вразливим і, як наслідок, досягнення вищої рівня самореалізації фахівця як професіонала (професійного «акме»).

У структурі самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб викоремлено змістові складові, що забезпечують її розвиток: *гностично-рефлексивну (критерій: обізнаність щодо сутності самоефективності, шляхів її розвитку та ролі у майбутній професійній діяльності, показники: рефлексивність; чіткі уявлення щодо самоефективності та її ролі у діяльності соціального працівника; знання складових і показників самоефективності; розуміння можливостей і*

умов розвитку самоефективності), *афективно-ціннісну* (критерій: ціннісне ставлення до самоефективності фахівця соціальної роботи та її розвитку, *показники*: ціннісне ставлення до самоефективності фахівця соціальної роботи; спрямованість на досягнення успіху у навчально-професійній діяльності; переконання щодо власної цінності), *поведінково-діяльнісну* (критерій: здатність до проявів самоефективності у професійній діяльності; показники: здатність до автономії, управління подіями й середовищем; особистісного зростання; цілеспрямованість) тощо.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. У перспективі уявляється доцільним емпірично дослідити рівні та особливості розвитку самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб за визначеним нами складовими, критеріями, показниками. На наступному етапі йдеться про розроблення та апробацію програми розвитку самоефективності майбутніх фахівців соціальних служб у процесі їхньої професійної підготовки з урахуванням результатів теоретичного аналізу та емпіричного дослідження особливостей розвитку самоефективності тощо.

Список використаних джерел

1. Бандура А. Теория социального научения / А. Бандура. – СПб.: Евразия, 2000. – 320 с.
2. Бех І. Д. Психологічна суть гуманізму у вихованні особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – Вісн. АПН України, 2000. – №3. – С. 10–12.
3. Боришевський М. Концептуальні засади проблеми самотворення особистості / М. Боришевський // Психологія особистості. – 2013. – № 1. – С. 39–47.
4. Брушлинский А. В. Психология субъекта / А. В. Брушлинский // Психологический журнал. – 2003. – 24(2). – С. 15–17.
5. Гайдар М. И. Развитие личностной самоэффективности студентов-психологов на этапе вузовского обучения / М. И. Гайдар: автор. дисс. ... канд. психол. наук. – Курск, 2008. – 24 с.
6. Деркач А., Зазыкин В. Акмеология: учебное пособие / А. Деркач, В. Зазыкин. – СПб. : Питер, 2003. – 256 с.
7. Корчікова І. В. Особистісна автономія як чинник визначення життєвої перспективи в юнацькому віці : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / І. В. Корчікова; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2014. – 21 с.
8. Кузікова С. Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці: монографія / С. Б. Кузікова. – Суми: Видавництво СумДПУ, 2020. – 324 с.
9. Лефрансуа Г. Теории научения. Формирование поведения человека / Ги Лефрансуа; [Пер. с англ.: Т. Пешкова]. – 5. междунар. изд. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК; М. : ОЛМА-Пресс, 2003. – 278 с.
10. Макаренко І. Є. Професійно-особистісна самооцінка педагога як один із важливих чинників формування його самоефективності І. Є. Макаренко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. 2015. – №3. – С. 180-185. – [Електронний ресурс]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2015_3_35
11. Пантिलеев С. Р. Методика исследования самоотношения / С.Р. Пантилеев. – Москва : Смысл, 1993. – 32 с.
12. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.

13. Федонін, О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк – К. : КНЕУ, 2005. – 261 с.
14. Фишман Б. Е. Современные педагогические технологии. Педагогическая поддержка профессионального развития (саморазвития педагога) / Б. Е. Фишман, дис. ...доктора пед. наук, специальность: 13.00.08– теория и методика профессионального образования. – Москва : МПГУ, 2005. – 435 с.
15. Appelbaum S. Self-efficacy as a mediator of goal setting and performance / S. Appelbaum, A. Hare // *Journal of Managerial Psychology*. – 1996. –Vol.11 (3). – P. 33–47.
16. Carey, K. B. Changes in self-efficacy resulting from unaided attempts to quit smoking/ К. В. Carey, М.Р. Carey, // *Psychology of Addictive Behaviors*, (1993). Vol.7(4), P. 219–224. <https://doi.org/10.1037/0893-164X.7.4.219>.
17. Lee, W. Testing interest and self-efficacy as predictors of academic self-regulation and achievement / Lee, W., Lee, M. J., Bong, M. // *Contemporary Educational Psychology*, 2014. - Vol. 39(2). – P. 86–99.
18. Global Definition of Social Work. IFSW General Meeting and the IASSW General Assembly, July 2014. Retrieved from: <https://www.basw.co.uk/resources/global-definition-social-work>
19. Maddux, J. E. Self-efficacy: the power of believing you can. *The Oxford Handbook of Positive Psychology* (2nd ed.) / J. L. Shane, C. R. Snyder, (Eds), Online Publication Date: Sep 2012 DOI: 10.1093/oxfordhb/9780195187243.013.0031
20. Mastenbroek, N.J.J.M, Jaarsma, A.D.C, Scherpbier, A.J.J.A. The role of personal resources in explaining well-being and performance: A study among young veterinary professionals. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 2014. – Vol.23(2). – P.190–202.
21. Miles, E. W., Maurer, T. J. Advancing validity of self-efficacy in negotiation through focusing at the domain level / Miles, E. W., Maurer, T. J // *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 2012. – Vol.85 (1). – P. 23–41.
22. Waldam, M. Freshmen's use of library electronic resources and self-efficacy. / M.Waldam // *Information research*. Vol.8(2). 2003. Retrieved from:<http://informationr.net/ir/8-2/paper150>
23. Wang, J. Applying the social cognitive perspective to volunteer intention in China: the mediating roles of self-efficacy and motivation / J. Wang, C. Wei, K. Harada, K.Minamoto // *Health Promotion International*, 2010 – Retrieved from: <https://academic.oup.com/heapro>

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Bandura A. Teoryia sotsyalnoho nauchenyia / A. Bandura. – SPb.: Evrazyia, 2000. – 320 s.
2. Bekh I. D. Psykholohichna sut humanizmu u vykhovanni osobystosti / I. D. Bekh // *Pedahohika i psykholohiia*. – Visn. APN Ukrainy, 2000. – №3. – S. 10–12.
3. Boryshevskiy M. Kontseptualni zasady problemy samotvorennia osobystosti / M. Boryshevskiy // *Psykholohiia osobystosti*. – 2013. – № 1. – S. 39–47.
4. Brushlynskiy A. V. Psykholohyia sub'ekta / A. V. Brushlynskiy // *Psykholohycheskyi zhurnal*. – 2003. – 24(2). – S. 15– 17.
5. Haidar M. Y. Razvytye lychnostnoi samoëffektyvnosti studentov-psykholohov na etape vuzovskoho obuchenyia / M. Y. Haidar: avtor. dyss. ... kand. psykhol. nauk. – Kursk, 2008. – 24 s
6. Derkach A., Zazykyn V. Akmeolohyia: uchebnoe posobyе / A. Derkach, V. Zazykyn. – SPb. : Pyter, 2003. – 256 s.
7. Korchikova I. V. Osobystisna avtonomiia yak chynnyk vyznachennia zhyttievoi perspektyvy v yunatskomu vitsi : avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.07 / I. V. Korchikova; Nats. ped. un-t im. M.P. Drahomanova. – K., 2014. – 21 с.

8. Kuzikova S. B. Psykholohichni osnovy stanovlennia subiekta samorozvytku v yunatskomu vitsi: monohrafiia / S. B. Kuzikova. – Sumy: Vydavnytstvo SumDPU, 2020. – 324 s.
9. Lefransua H. Teoryy nauchenyia. Formyrovanye povedenyia cheloveka / Hy Lefransua; [Per. s anhl.: T. Peshkova]. – 5. mezhdunar. yzd. – SPb. : Praim-EVROZNAK; M. : OLMA-Press, 2003. – 278 s.
10. Makarenko I. Ye. Profesiino-osobystisna samootsinka pedahoha yak odyz iz vazhlyvykh chynnykiv formuvannia yoho samoefektyvnosti I. Ye. Makarenko // Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. 2015. – №3. – S. 180-185. – [Elektronnyi resurs]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2015_3_35
11. Pantyleev S. R. Metodyka yssledovanyia samootnoshenyia / S.R. Pantyleev. – Moskva : Smysl, 1993. – 32 s.
12. Tytarenko T. M. Zhyttievyi svit osobystosti: u mezhakh i za mezhamy budennosti / T. M. Tytarenko. – K. : Lybid, 2003. – 376 s.
13. Fedonin, O. S. Potentsial pidpriemstva: formuvannia ta otsenka: navch.-metod. posibnyk dlia samost. vyvch. dysts. / O. S. Fedonin, I. M. Riepina, O. I. Oleksiuk – K. : KNEU, 2005. – 261 s.
14. Fyshman B. E. Sovremennyye pedahohycheskye tekhnolohyy. Pedahohycheskaia podderzhka professionalnoho razvytyia (samorazvytyia pedahoha) / B. E. Fyshman, dys. ...doktora ped. nauk, spetsyalnost: 13.00.08– teoryia y metodyka professionalnoho obrazovanyia. – Moskva : MPHU, 2005. – 435 s.
15. Appelbaum S. Self-efficacy as a mediator of goal setting and performance / S. Appelbaum, A. Hare // Journal of Managerial Psychology. – 1996. – Vol.11 (3). – R. 33–47.
16. Carey, K. B. Changes in self-efficacy resulting from unaided attempts to quit smoking/ K. B. Carey, M.P. Carey, // Psychology of Addictive Behaviors, (1993). Vol.7(4), R. 219–224. <https://doi.org/10.1037/0893-164X.7.4.219>.
17. Lee, W. Testing interest and self-efficacy as predictors of academic self-regulation and achievement / Lee, W., Lee, M. J., Bong, M. // Contemporary Educational Psychology, 2014. - Vol. 39(2). – R. 86–99.
18. Global Definition of Social Work. IFSW General Meeting and the IASSW General Assembly, July 2014. Retrieved from: <https://www.basw.co.uk/resources/global-definition-social-work>
19. Maddux, J. E. Self-efficacy: the power of believing you can. The Oxford Handbook of Positive Psychology (2nd ed.) / J. L. Shane, C. R. Snyder, (Eds), Online Publication Date: Sep 2012 DOI: 10.1093/oxfordhb/9780195187243.013.0031
20. Mastenbroek, N.J.J.M, Jaarsma, A.D.C, Scherpbier, A.J.J.A. The role of personal resources in explaining well-being and performance: A study among young veterinary professionals. European Journal of Work and Organizational Psychology, 2014. – Vol.23(2). – R.190–202.
21. Miles, E. W., Maurer, T. J. Advancing validity of self-efficacy in negotiation through focusing at the domain level / Miles, E. W., Maurer, T. J // Journal of Occupational and Organizational Psychology, 2012. – Vol.85 (1). – R. 23–41.
22. Waldam, M. Freshmens we of library electronic resources and self-efficacy. / M.Waldam // Information research. Vol.8(2). 2003. Retrieved from: <http://informationr.net/ir/8-2/paper150>
23. Wang, J. Applying the social cognitive perspective to volunteer intention in China: the mediating roles of self-efficacy and motivation / J. Wang, C. Wei, K. Harada, K.Minamoto // Health Promotion International, 2010 – Retrieved from: <https://academic.oup.com/heapro>

N. V. Onoprienko-Kapustina

**CONTENT AND COMPONENTS OF DEVELOPMENT OF
SELF-EFFICIENCY OF SOCIAL SERVICES' FUTURE SPECIALISTS**

The article revealed the self-efficacy and its development problem based on the acmeological approach as a vague condition for future specialists to achieve success in professional activities, their achievement of professional "acme." We considered the self-efficacy of the social services specialist as confidence (inner convictions), faith, and ability to professional self-realization, and provision of quality social services to various categories of the population, including the vulnerable. The research presented the structure of self-efficacy of the social services specialist, in which we singled out the following:

- 1) gnostic-reflexive (a set of knowledge and skills that provide their cognitive activity on the content and indicators of self-efficacy, understanding the possibilities and conditions of its development and reflection of professional activity);
- 2) affective-value (value attitude to self-efficacy and its development);
- 3) behavioural-regulatory (ability to show self-efficacy in educational and professional activities) components. We outlined the expediency of empirical research of self-efficacy on specific components for the programme elaboration of its progress in the professional training course for the future social services specialists.

Keywords: *self-efficacy; components, criteria and indicators of self-efficacy; future specialists of social services.*

Онопрієнко-Капустіна Н.В.

**СОДЕРЖАНИЕ И СОСТАВЛЯЮЩИЕ РАЗВИТИЯ
САМОЭФФЕКТИВНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ
СОЦИАЛЬНЫХ СЛУЖБ**

Раскрыта проблема самоэффективности и ее развития на основе акмеологического подхода как важного условия достижения будущими специалистами успеха в профессиональной деятельности, достижения ими профессионального «акме». Определена самоэффективность специалиста в сфере социальных служб как уверенность (внутренние убеждения), вера и способность к профессиональной самореализации и предоставления качественных социальных услуг различным категориям населения, в том числе, уязвимым. Представлена структура самоэффективности специалиста социальных служб, в которой выделены: 1) гностично-рефлексивная (совокупность знаний и умений, которые обеспечивают собственную познавательную деятельность по содержанию и показателям самоэффективности, понимание возможностей и условий ее развития и рефлексии профессиональной деятельности); 2) аффективно-ценностная (ценностное отношение к самоэффективности и ее развитию) 3) поведенчески-регулятивную (способность к проявлению самоэффективности в учебно-профессиональной деятельности) составляющие. Определена целесообразность эмпирического исследования самоэффективности по определенным составляющим с целью разработки программы ее развития в процессе профессиональной подготовки будущих специалистов социальных служб.

Ключевые слова: *самоэффективность; составляющие, критерии и показатели самоэффективности; будущие специалисты социальных служб*